

ЗАТВЕРДЖУЮ
Генеральний директор УЦМЗР
О. Мазуркевич

ЗВІТ
про виконання науково-технічної роботи

ЕМ-03-401

"Оцінка сучасного стану території розташування української частини Дунайського біосферного заповідника (ДБЗ)"

Керівник НДР
Технічний директор УЦМЗР

О.Рябоконеко

Київ-2003

Перелік виконавців

Технічний директор, УЦМЗР

О. Рябоконеко

Спеціаліст з обробки даних, УЦМЗР

Ю. Штепа

Старший спеціаліст з проєктів, УЦМЗР
к.б.н

В. Придатко

Реферат

Звіт про НДР: 10 сторінок, 3 рисунка.

Роботи виконувались згідно з Договором № С-03/1505-1 на створення науково-технічної продукції на замовлення Київського національного університету імені Тараса Шевченка для підготовки висновку державної екологічної експертизи як складової частини комплексної державної експертизи у відповідності до вимог постанови Кабінету Міністрів України від 11 квітня 2002 р. № 483.

У звіті надається інформація про сучасний стан території розташування української частини Дунайського біосферного заповідника та діючі тенденції її зміни у зв'язку із дельтовими процесами – за даними ДЗЗ та ГІС (1975-2001 рр.). За даними ДЗЗ в основному підтверджено висновки ОСНПС щодо основних тенденцій дельтових процесів.

Надаються рекомендації про необхідність покращання картографічного забезпечення ОСНПС та створення цільової ГІС регіону.

ЗМІСТ

Вступ.....	5
1. Висновки щодо сучасного стану території розташування української частини Дунайського біосферного заповідника та діючі тенденції її зміни у зв'язку із дельтовими процесами – за даними ДЗЗ та ГІС.	5
2. Висновки щодо наукової обґрунтованості встановлених меж української частини ДБЗ (з огляду на нові знання щодо активності дельти та з огляду на перспективу).....	6
Висновки.....	7
Перелік літератури.....	7
Рис.1.....	8
Рис.2.....	9
Рис.3.....	10

Вступ

Українська частина дельти Дунаю знаходиться в постійному розвитку, який визначається процесами природної взаємодії потоку й русла.

Морська частина дельти, яка в найменшій мірі порушена господарською діяльністю, формується внаслідок широкомасштабної взаємодії річкових потоків і морських течій. На морському краї дельти річковий потік сполучається з морськими циркуляціями, спрямування яких є домінуючим у північно-західній частині Чорного моря зі сходу на захід, а потік річкових наносів - з уздовжбереговим переміщенням морських наносів. Цей процес формує морську дельту і супроводжується її активним розширенням. Взаємодія річкових потоків і морських течій визначає не тільки морський водний режим, а й, певною мірою, водний режим внутрішньої, верхньої та нижньої Кілійської дельти Дунаю.

Основна частина

1. Висновки щодо сучасного стану території розташування української частини Дунайського біосферного заповідника та діючі тенденції її зміни у зв'язку із дельтовими процесами – за даними ДЗЗ та ГІС.

За результатами аналізу космічних знімків супутників серії Landsat, зроблених в різні роки (1975, 1988, 2001), УЦМЗР досліджено, що гирла Потапівське, Полуничне, Білгородське зменшили свою активність та замулюються. Це добре видно по зменшенню твердого стоку (рис.1).

Система Старостамбульського рукава в цілому перебуває в стані активізації. Збільшився твердий стік у гирлах Старостамбульське, Бистре, Циганка (рис.1). В гирлі Бистре в деяких місцях йдуть процеси переробки берегів.

За рахунок акумуляції стоку створилися острови на південь від гирла Бистре та Старостамбульське, збільшилась територія суші в затоці Циганський кут та площа Курильських островів. Спостерігається процес акумуляції берегової лінії вздовж усього морського узбережжя від гирла Потапівське до гирла Бистре. На південь від гирла Бистре на невеликій ділянці має місце процес переробки берегів (рис.2).

Через активні акумуляційні процеси збільшилась площа острова Прорвин. Під впливом течій йде розмив острова Потапівська коса. У зв'язку із зменшенням активності проток та гирл північної частини дельти та пов'язаним із цим зменшенням твердого стоку в Жебриянську бухту та під впливом морської течії, берегова лінія в бухті згладилась.

Як додатковий матеріал нами було використано також старі архівні матеріали - дані супутника Landsat (фотографічні дані) 1975 року. Було зроблено порівняльний аналіз даних за 1975 та 1988 роки (рис.3).

Аналіз знімків показав, що тенденції змін, які описані вище, мають постійний характер протягом останніх десятиріч.

В матеріалах ОСНПС вдалося зібрати приклади найкращих напрацювань, в першу чергу, українських фахівців. В той же час в ОСНПС не зроблені чіткі висновки відносно того, як реалізація того чи іншого варіанта судового ходу вплине на перерозподіл стоку в гирлах дельти.

2. Висновки щодо наукової обґрунтованості встановлених меж української частини ДБЗ

Матеріали ОСНПС року свідчать про відсутність вагомого біологічно орієнтованого картографічного забезпечення управління територією української частини ДБЗ, а в ряді випадків підтверджують те, що має місце спрощеність підходів до пояснень потужних природних процесів. Звіт ОСНПС не містить навіть фрагментів тематичних шарів цифрових карт, а тільки схеми. Це означає, що до цього часу відсутня сучасна ГІС на територію української частини ДБЗ і, відповідно, цільовий картографічний матеріал при наявності значного обсягу даних наземного обстеження та матеріалів ДЗЗ¹.

В матеріалах ОСНПС також відсутні кадастрові карти, плани обмежень та сервітутів.

Наведені в ОСНПС кордони зон заповідної території виглядають схематичними і, на нашу думку, потребують науково обґрунтованого уточнення з урахуванням сучасних динамічних змін земної поверхні (зникнення або поява нових земель, відмирання гирл та інше). Українська частина дельти Дунаю є дуже мозаїчною і характеризується великим різноманіттям рослинного та тваринного світу, тому може бути доцільним надалі розглянути питання про включення до складу заповідної території деяких віддалених (що не мають спільного з існуючим ДБЗ кордону) ділянок особливого природоохоронного значення.

¹ У розділі 1.1.4. Картографічний матеріал (Дунайський біосферний заповідник. План управління (менеджмент план). Київ: Фітосоціоцентр, 1999, - 64 с.) зазначено, що для території ДБЗ є топографічні карти 1:200000, а також карта 1:10000, виготовлена на основі аерофотозйомки 1997 р.; космічні знімки 1989, 1991 та 1993 рр., геоботанічні карти 1:100000 та 1:25000, укладені "... частково із застосуванням інформаційних технологій...", карта ґрунтів Жебриянського пасма 1:10000, а також карти пасовищного навантаження на угіддя, ресурсів природної флори тощо.

Висновки

1. Українська частина дельти Дунаю знаходиться в постійному розвитку. Мають місце процеси утворення нових земель, гідроморфологічні зміни. Ретроспективний аналіз матеріалів ДЗЗ (космічні знімки 1975, 1988, 2001 років) підтверджує, що йдуть процеси замулення та перерозподілу стоку в гирлах дельти. Зменшилась активність північних гирл (Потапівське, Полуничне, Білгородське) і, навпаки, збільшилась активність південної групи гирл (Старостамбульське, Бистре, Циганка).
2. В зв'язку з наявністю великої кількості розрізаних матеріалів на територію дельти Дунаю ускладнюється аналіз та моделювання процесів в дельті. Тому виникає необхідність створення цільової геоінформаційної системи (ГІС) на українську частину дельти Дунаю із обов'язковим використанням матеріалів ДЗЗ.
3. Прогнозування змін стану біоти УЧ ДБЗ, в тому числі, у зв'язку із питанням про будівництво судноплавного каналу, сьогодні має супроводжуватись цільовим картографічним матеріалом належних масштабів в рамках відтвореної цільової ГІС заповідника із розвиненою біологічною складовою.
4. Необхідно розробити функціональне зонування території ДБЗ.

Перелік літератури:

1. *Дунайський біосферний заповідник. План управління (менеджмент план). Київ-Вилкове, 1999, 64 с.*
2. *Біорізноманітність Дунайського біосферного заповідника, збереження та управління. Київ: Наукова думка, 1999, -702 с.*
3. *Міждержавні природно-заповідні території України. Київ, 1998, с.30-47.*